

Dariusz J. GREGORCZYK

Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

Joanna GREGORCZYK

Wybrane zagadnienia z działalności Sekretariatu Generalnego Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego Francji (Secrétariat Général de la Défense et de la Sécurité Nationale SGDSN)

Streszczenie

Problem zapewnienia Francji i jej obywatelom należytego bezpieczeństwa, szczególnie po ostatnich zamachach terrorystycznych, stał się obecnie priorytetowym aspektem w życiu tego państwa. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie kluczowych zadań Sekretariatu Generalnego Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego (SGDSN), który w szczególny sposób odpowiada, a także kreuje politykę bezpieczeństwa w Republice Francuskiej. Ze względu na zakres i specyfikę funkcjonowania Sekretariatu w strukturach bezpieczeństwa można stwierdzić, że jest on organem koordynującym i animującym prace różnych ministerstw. Na tej płaszczyźnie także ściśle współpracuje z głową państwa i szefem rządu. Poza koordynacją do zadań SGDSN należy także analiza, przygotowywanie decyzji w zakresie obrony i bezpieczeństwa oraz kontrola wprowadzania ich w życie. Sekretariat bierze także aktywny udział w debatach dotyczących ujednoczenia zasad bezpieczeństwa w krajach wspólnot europejskich.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo narodowe, koordynacja międzyministerialna, zamachy terrorystyczne, polityka bezpieczeństwa, profilaktyka bezpieczeństwa, informacje niejawne.

Wstęp

Francja należy obecnie do najważniejszych i najbardziej liczących się światowych potęg militarnych, politycznych i gospodarczych. Aktywność polityki

francuskiej, prowadzonej praktycznie we wszystkich zapalnych rejonach naszego globu, jak również jej ambicje powodują, że Republika stała się obszarem, który jest narażony na wszelkiego rodzaju zagrożenia. Powyższa sytuacja wymusza od elit rządzących i administracji państwowej realizowanie skutecznej polityki bezpieczeństwa państwa i społeczeństwa. Problem właściwej ochrony interesów Francji, a zwłaszcza jej obywateli, przed zagrożeniami zewnętrznymi i wewnętrznymi uwidocznił się szczególnie na przestrzeni ostatniego okresu.

Polityka bezpieczeństwa Republiki Francuskiej opiera się na długoterminowych strategiach, które zostały wypracowane w dużej mierze na podstawie długoletniej tradycji, oraz nabytych i wypracowanych doświadczeniach w zakresie funkcjonowania struktur administracji bezpieczeństwa. Należy jednak zaznaczyć, że stosowane algorytmy kierowania polityką w sferze bezpieczeństwa Francji uwzględniają systematyczne wprowadzanie nowych elementów strategicznych, świadczących o elastyczności w dostosowywaniu się do współczesnych realiów i wymagań w tym zakresie. Instytucje mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego Republiki biorą pod uwagę nie tylko przemiany, jakie dokonały się na płaszczyźnie politycznej, militarnej czy ekonomicznej, ale uwzględniają również konieczność współdziałania w zwalczaniu zagrożeń międzynarodowych – w tym konfliktów lokalnych – z innymi państwami.

Działania władz Republiki w obszarze skutecznego zapewnienia bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego są wyznaczone przez głowę państwa francuskiego. To właśnie prezydent akceptuje główne kierunki polityki bezpieczeństwa państwa, które są realizowane w oparciu o długoterminowe strategie, publikowane w tzw. *Białych Księgach* (*Les Livres Blancs*) – dokumentach definiujących cele, wyznaczających ramy i strategie działań w polityce publicznej w określonym czasie. W przedmowie do najnowszego wydania *Białej Księgi* ówczesny prezydent Nicolas Sarkozy wskazał na główne założenia prowadzonej francuskiej polityki bezpieczeństwa, dotyczące m.in. tego, że Francja pozostanie potęgą militarną i dyplomatyczną, a niepodległość państwa i wszystkich jej obywateli będzie chroniona wszelkimi dostępnymi działaniami¹. Zakładane cele miały być zagwarantowane poprzez skuteczne działania aparatu administracji państwowej, a przede wszystkim dzięki ścisłej współpracy (po raz pierwszy) jednostek sektora bezpieczeństwa i obrony. Jednakże okazało się, że w kontekście serii przeprowadzonych zamachów terrorystycznych we Francji w 2015 r. skala problemu zaskoczyła wszystkie służby i instytucje odpowiedzialne za bezpieczeństwo kraju i obywateli. Minister Obrony Narodowej Jean-Yves Le Drian w swoim

¹ Por. *Od Białej Księgi Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego do Prawa o programowaniu militarnym*, „Défense & Stratégie” 2008, nr 24 – 3e, s. 10–14.

wystąpieniu z 11 marca 2015 r. podkreślał, że „nigdy jeszcze w najnowszej historii Francji nie istniały tak silne związki między bezpośrednimi zagrożeniami na terytorium francuskim a tymi, które mnożą się poza naszymi granicami”².

Na obszarze Francji ciężar związany z realizacją działań dotyczących szeroko rozumianego bezpieczeństwa i obrony państwa spoczywa w dużej mierze na Sekretariacie Generalnym ds. Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego (Secrétariat Général de la Défense et de la Sécurité Nationale SGDSN).

Rys historyczny

Początki Sekretariatu Generalnego ds. Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego sięgają pierwszego dziesięciolecia XX wieku. Na podstawie dekretu z 3 kwietnia 1906 r. (*le Décret du 3 avril 1906*) władze francuskie powołały do życia Wysoką Radę Obrony Narodowej (le Conseil Supérieur de la Défense Nationale CSDN)³. Zgodnie z art. 1 powyższego dekretu „CSDN bada wszystkie zagadnienia, które wymagają współpracy dwóch lub więcej departamentów ministerialnych”⁴. We wstępnych założeniach Rada pełniła przede wszystkim rolę organu badawczego i analitycznego wspierającego głowę państwa i rząd Republiki Francuskiej w kwestiach bezpieczeństwa kraju. Na podstawie posiadanych uprawnień obradami CSDN kierował jej przewodniczący, a w określonych przypadkach – prezydent Republiki. Do pierwszej wojny światowej w skład Rady wchodził ministrowie wojny, floty, kolonii i spraw zagranicznych. W obradach i spotkaniach CSDN brali także udział, ale tylko w roli konsultacyjnej, szefowie sztabu wojennego i morskiego (les chefs d’état-major de l’Armée et de la Marine) oraz generalny przewodniczący komitetu konsultacyjnego ds. obrony kolonii (général président du Comité consultatif de la Défense des colonies)⁵.

² Wystąpienie ministra obrony J.-Y. Le Driana 11 marca 2015 r., <http://www.defense.gouv.fr/ministre/prises-de-parole-du-ministre/prises-de-parole-de-m.-jean-yves-le-drian/conference-de-presse--de-jean-yves-le-drian-intervention-liminaire> [dostęp: 12.09.2015].

³ P. Vial, *La genèse du poste de chef d’état-major des armées Entre nécessité et inquiétude, de la veille de la Première Guerre mondiale à la fin de la guerre d’Indochine*, <https://rha.revues.org/1573> [dostęp: 15.10.2016]; F. Guelton, *Charles de Gaulle au SGDN 1931–1937*, <http://www.charles-de-gaulle.org/pages/lhomme/dossiers-thematiques/1890-1940-la-genese/un-officier-non-conformiste/analyses/charles-de-gaulle-au-sgdn-1931-1937.php> [dostęp: 15.10.2016].

⁴ P. Carre, *Conseil supérieur de la Défense nationale 1906–1940*, Sous-série GR 2 NN RÉPERTOIRE NUMÉRIQUE DÉTAILLÉ Service historique de la Défense Centre historique des archives, Vincennes 2015, http://www.servicehistorique.sga.defense.gouv.fr/sites/default/files/SHDGR2NN_CSDN_IR.pdf [dostęp: 20.10.2016].

⁵ O. Forcade, E. Duhamel, P. Vial, *Militaires en République 1870–1962. Les officiers, le pouvoir et la vie publique en France. Actes du colloque international tenu au Palais du Luxembourg et à la Sorbonne les 4, 5 et 6 avril 1996*, Publications de la Sorbonne 1999, s. 54.

W okresie międzywojennym zakres zadań Wysokiej Rady Obrony Narodowej uległ rozszerzeniu. Doświadczenia wyniesione z toczącej się wojny lat 1914–1918 spowodowały, że głównym zadaniem stojącym przed CSDN było opracowanie planów i mechanizmów działania w zakresie przygotowania i wykorzystania zasobów ludzkich, gospodarczych oraz administracyjnych na wypadek wybuchu wojny. Sytuacja międzynarodowa oraz rosnące zagrożenie interesów Francji spowodowało, że na mocy dekretu z dnia 23 lutego 1929 r. (*le Décret du 23 février 1929*)⁶ rozszerzono skład Rady na wszystkich ministrów Republiki Francuskiej. Można zatem stwierdzić, że od tego momentu CSDN nie była „niczym innym jak Radą ministrów obradujących w sprawach obrony narodowej i powołującą w swoim gronie, tytułem konsultacji, wiceprzewodniczących trzech Rad wyższych wojskowych i wiceprzewodniczącego Komisji Badań”⁷. Warto także wspomnieć, iż generał Charles de Gaulle przed II wojną światową był również członkiem Rady.

W kontekście funkcjonowania Wysokiej Rady Obrony Narodowej należy zwrócić uwagę na rolę i zadania, jakie zostały nałożone na tzw. Komisję Badań (*la Commission d'études*), która składała się z czterech sekcji odpowiedzialnych za następujące obszary:

1. Przygotowanie państwa na czas wojny (sekcja pierwsza).
2. Prowadzenie wojny (sekcja druga).
3. Zaopatrzenie i transport (sekcja trzecia).
4. Produkcję (sekcja czwarta)⁸.

W działalności CSDN istotne jest to, że jej przedstawiciele kierowali się dwoma ważnymi aspektami dotyczącymi spraw bezpieczeństwa Republiki w sytuacji zagrożenia, które pomimo upływu czasu są w dalszym ciągu aktualne. Chodzi mianowicie o proces koordynacji pracy poszczególnych ministerstw w sprawach związanych z obroną państwa oraz ważność prowadzonych badań i analiz mających ogromne znaczenie dla sprawnego funkcjonowania aparatu państwowego. Mimo upływu czasu, a co się z tym wiąże – zmiany rzeczywistości, w jakiej musi funkcjonować państwo – oba te aspekty są w dalszym ciągu kluczowe dla działalności dzisiejszego SGDSN.

Po drugiej wojnie światowej zmieniono charakter tego organu, powołując w jego miejsce Sztab Generalny (*l'état – major Général de la Défense Nationale*)

⁶ *Introduction. D'une guerre à l'autre, l'évolution des hautes instances militaires*, Inventaire sommaire des archives de la Guerre Série N 1872–1919, s. 6, http://www.servicehistorique.sga.defense.gouv.fr/sites/default/files/SHDGR_INV_1N_6N_1920_1940_T1_0.pdf.

⁷ F. Guelton, *Charles de Gaulle au SGDN 1931–1937*, op. cit.: „...rien d'autre que le conseil des ministres siégeant à propos de la défense nationale et appelant en son sein, à titre consultatif, les vice-présidents des trois conseils supérieurs militaires et le vice-président de la Commission d'études”.

⁸ F. Guelton, *Charles de Gaulle au SGDN 1931–1937*, op. cit.

składający się z przedstawicieli francuskich sił zbrojnych. Stan ten nie trwał jednak długo, gdyż już w 1950 r. powrócono do poprzedniej koncepcji funkcjonowania Rady. Ponownie wprowadzono rozdział ról pomiędzy Sekretariatem Generalnym Obrony Narodowej a Sztabem Generalnym dowództwa wojsk francuskich. Zwierzchnikiem obu instytucji został premier rządu Republiki Francuskiej. Dwanaście lat później, tj. w 1962 r., powstał Sekretariat Generalny Obrony Narodowej (*Secrétariat Général de la Défense Nationale* SGDN) w formie, którą w znacznej mierze znamy w obecnych czasach⁹.

W dniu 13 stycznia 2010 wszedł w życie dekret nr 2009-1657 z 24 grudnia 2009 r. o Radzie Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego oraz o Sekretariacie Generalnym Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego (*Conseil de Défense et de Sécurité Nationale et au Secrétariat Général de la Défense et de la Sécurité Nationale*)¹⁰. Na jego mocy Sekretariat Generalny Obrony Narodowej (SGDN) został przemianowany na Sekretariat Generalny Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego (SGDSN), co było zgodne z założeniami zawartymi w *Białej Księdze* z 2008 r. Zmiana ta spowodowała rozszerzenie uprawnień tego organu o kwestie związane z szeroko rozumianą strategią obrony i bezpieczeństwa, a przede wszystkim o politykę powstrzymywania, planowania bezpieczeństwa wewnętrznego, bezpieczeństwo gospodarcze i energetyczne, walkę z terroryzmem oraz planifikację reakcji w obliczu kryzysu.

Działalność SGDSN

W związku z przeobrażeniami dokonującymi się w dzisiejszym świecie, a także z nowymi wyzwaniem i zagrożeniami, zmianie uległa dotychczasowa koncepcja obrony państwa francuskiego, co przełożyło się również na działalność SGDSN. Dostosowanie tej instytucji do nowych realiów odbyło się nie tylko poprzez reformy w jej strukturze organizacyjnej, ale także poprzez rozszerzenie działalności w odniesieniu do spraw dotyczących bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego Francji. Stąd wynika też charakter funkcjonowania Sekretariatu Generalnego Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego jako organu koordynującego i animującego prace różnych ministerstw prowadzoną przy współpracy z głową

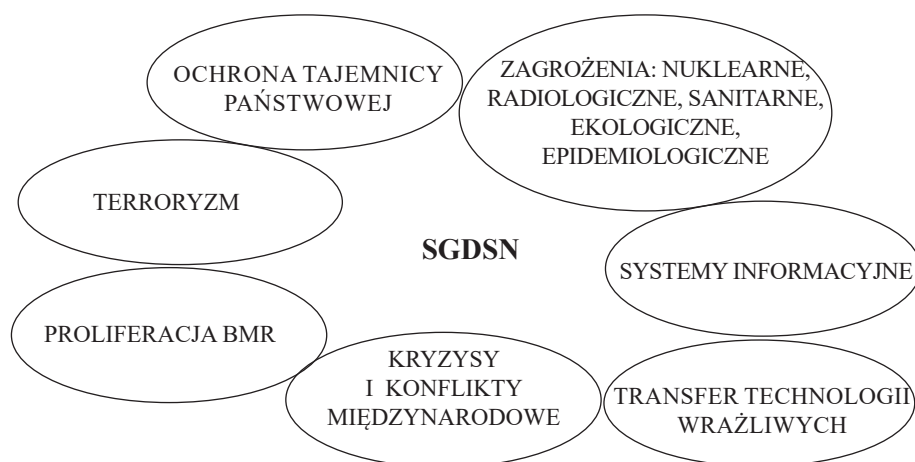
⁹ *Qu'est-ce que le SGDSN? Historique de l'institution*, http://www.sgdsn.gouv.fr/site_rubrique93.html [dostęp: 24.10.2016].

¹⁰ *Décret n° 2009-1657 du 24 décembre 2009 relatif au Conseil de Défense et de Sécurité Nationale et au Secrétariat Général de la Défense et de la Sécurité Nationale*. NOR: PRMX0928467D, http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?jsessionid=01308C82574FB5D80337ABFA57418045.tpdjo09v_1?cidTexte=JORFTEXT000021533568&categorieLien=id [dostęp: 25.11.2015].

państwa¹¹. Poza koordynacją do zadań SGDSN należy także analizowanie i przygotowywanie decyzji w zakresie obrony i bezpieczeństwa oraz kontrola wprowadzania ich w życie. Kompetencje, a także obowiązki Sekretariatu Generalnego zostały sformułowane w *Kodeksie obrony (Code de la Défense)* w artykułach od R*1132-1 do R*1132-3 oraz od D1132-4 do D1132-6¹².

Ze względu na zakres i specyfikę funkcjonowania Sekretariatu w strukturach bezpieczeństwa Republiki Francuskiej można wyróżnić siedem głównych zadań, jakie obecnie realizuje SGDSN.

Obszary działań Sekretariatu Generalnego Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego

Źródło: opracowanie własne

Po pierwsze wspomaga sekretariat przy Radzie Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego (le Conseil de Défense et de Sécurité Nationale CDSN) podczas obrad plenarnych, specjalistycznych i zamkniętych. CDSN jest również organem interministerialnym, któremu przewodniczy głowa państwa. W skład Rady wchodzi premier, a także właściwi ministrowie ds. obrony narodowej, spraw wewnętrznych, gospodarki i finansów, budżetu oraz minister ds. międzynarodowych.

¹¹ SGDSN koordynuje przede wszystkim działalność następujących ministrów: obrony narodowej, spraw zagranicznych i europejskich, wewnętrznych, sprawiedliwości, gospodarki, finansów, przemysłu, zdrowia, badań i transportu.

¹² *Code de la Défense*, Version à venir au 4 juillet 2010, http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=5B4C6FF275398139BE3F2E86CDC26DA6.tpdjo02v_1?cid-Texte=LEGITEXT000006071307&dateTexte=20100704 [dostęp: 26.10.2016].

W określonych przypadkach do udziału w obradach Rady Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego zapraszani są ministrowie odpowiedzialni za resorty, których sprawy są omawiane w trakcie posiedzeń Rady. Obszary kompetencji tej instytucji to: planowanie militarne, polityka odstraszania, planowanie i projektowanie bezpieczeństwa wewnętrznego, bezpieczeństwo gospodarcze i energetyczne, walka z terroryzmem i planowanie strategii przeciwdziałania kryzysom. W wyżej wymienionych obszarach CDSN koordynuje, rozwija, a także ocenia skuteczność przedsięwziętych środków i zastosowanych działań. W określonych sytuacjach związanych z bezpieczeństwem państwa Rada, na mocy dekretu nr 2009-1657 z 24 grudnia 2009 r.¹³, może obradować w tzw. składzie ograniczonym – Conseil de Défense restreint (CDR), bądź wyspecjalizowanym – Conseil de Défense spécialisée (CDS). Jednakże w tym ostatnim przypadku podczas posiedzeń Rady poruszane są kwestie dotyczące wywiadu lub sprawy związane z potencjałem atomowym. Należy także nadmienić, że SGDSN zapewnia obsługę Międzyresortowego Komitetu ds. Wywiadów (Comité interministériel renseigner CIR), który funkcjonuje w ramach urzędu premiera Francji¹⁴.

O elastyczności działań Rady i dostosowaniu polityki do aktualnych potrzeb państwa świadczą chociażby decyzje podjęte podczas obrad CDSN z dnia 6 kwietnia 2016 r. uwzględniające zwiększenie liczby funkcjonariuszy w stosunku do założeń przyjętych na lata 2017–2019¹⁵ (dyspozycje wydane po zamachach terrorystycznych w 2015 r., zakładające zwiększenie liczby przedstawicieli służb bezpieczeństwa – o 800 osób w stosunku do planowanych 10 tys.). Ponadto było to spełnienie deklaracji rządowych dotyczących utrzymania dotychczasowej ilości pracowników w resorcie obrony aż do 2019 r.¹⁶ W związku z tym zwracano uwagę na konieczność zwiększenia skuteczności jednostek operacyjnych oraz służb odpowiedzialnych za cyberobronę. W trakcie obrad Conseil de Défense restreint z dnia 26 października 2016 r. omawiano kwestie przedłużenia działań francuskiej grupy powietrzno-morskiej oddelegowanej do misji w Syrii i Iraku do połowy grudnia bieżącego roku.

¹³ Décret n° 2009-1657 du 24 décembre 2009 relatif au Conseil de défense et de sécurité nationale et au Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale. NOR: PRMX0928467D, http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?jsessionid=01308C82574FB5D80337ABFA57418045.tpdjo09v_1?cidTexte=JORFTEXT000021533568&categorieLien=id [dostęp: 27.10.2016].

¹⁴ A. Furgała, D. Szlachter, A. Tulej, P. Chomentowski, *System Antyterrorystyczny Republiki Francuskiej*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2010, nr 3 (10), s. 32–33.

¹⁵ Conseil de defence et de Securite nationale, <http://www.elysee.fr/communiqués-de-presse/article/conseil-de-defense-et-de-securite-nationale-3/> [dostęp: 2.10.2016].

¹⁶ A. Peyrach, *Hollande annonce la création de 800 postes supplémentaires dans l'armée*, <http://www.lefigaro.fr/politique/2016/04/06/01002-20160406ARTFIG00273-hollande-annonce-la-creation-de-800-postes-supplementaires-dans-l-armee.php> [dostęp: 18.10.2016].

Przed podjęciem decyzji „Rada badała zagadnienia wojskowe, ludzkie i polityczne dotyczące bezpieczeństwa, które towarzyszą odbiciu Mosulu [...]”¹⁷.

Kolejnym zadaniem SGDSN w polityce bezpieczeństwa Republiki jest zapewnienie ochrony terytorium państwa. Odnosi się to do wielu aspektów działalności Sekretariatu, w tym do analizy ryzyka, tworzenia planów uwzględniających użycie zarówno środków prewencyjnych, jak i interwencyjnych oraz realizacji przyjętych założeń w sytuacjach kryzysowych. Przykładem tej działalności jest niustana analiza i modyfikacja takich programów, jak np. Vigipirate czy Pirate. Vigipirat to program narodowy, którego celem jest:

- zapewnienie bezpieczeństwa państwa, społeczeństwa oraz francuskich interesów politycznych i ekonomicznych przed atakami terrorystycznymi,
- ograniczenie efektów działań terrorystycznych poprzez udoskonalanie współpracy pomiędzy wszystkimi organami państwowymi celem wzmocnienia ochrony, ułatwiania skutecznych działań interwencyjnych oraz zapewnienia ciągłości witalnych działań państwa,
- skuteczna, tj. szybka, precyzyjna i dobrze skoordynowana interwencja instytucji bezpieczeństwa w sytuacji zagrożenia, które ma znamiona działalności terrorystycznej wymierzonej w bezpieczeństwo Republiki Francuskiej i jej obywateli¹⁸.

Po listopadowych zamachach terrorystycznych w 2015 r. oraz tych ze stycznia bieżącego roku Vigipirat został poddany wnikliwej analizie, a następnie zmodyfikowany i udoskonalony. W tym zakresie władze podjęły decyzje o ujawnieniu części planu i udostępnieniu jego założeń społeczności francuskiej w celu lepszego zrozumienia prowadzonych antyterrorystycznych działań rządowych. Ponadto uruchomiono kampanię informacyjną o sposobie zachowywania się w sytuacji zagrożenia terrorystycznego mającego miejsce np. w centrum handlowym, szkole czy jednostkach użyteczności publicznej¹⁹. Przekazano również odpowiednie dyspozycje władzom publicznym oraz służbom o znaczeniu strategicznym. W ramach zwiększenia skuteczności planu Vigipirat zostały uruchomione akcje pilotażowe testujące skuteczność przedsięwziętych środków bezpieczeństwa.

Warto również wspomnieć o szczególnych środkach bezpieczeństwa wprowadzonych w miejscach dużych skupisk ludności, takich jak centra handlowe,

¹⁷ Conseil restreint de Défense, <http://www.elysee.fr/communiqués-de-presse/article/conseil-restreint-de-defense-21/> [dostęp: 18.10.2016].

¹⁸ *Plan VIGIPIRATE: vigilance dans les établissements recevant du public*, <http://www.economie.gouv.fr/economie/plan-vigipirate-vigilance-dans-etablissements-recevant-public> [dostęp: 14.10.2016]; A. Furgała, D. Szlachter, A. Tulej, P. Chomentowski, *System Antyterrorystyczny Republiki Francuskiej*, op. cit., s. 34–36.

¹⁹ Szczegóły dotyczące tej kwestii są dostępne na: <http://www.gouvernement.fr/reagir-attaque-terroriste>.

parki, sklepy o dużych powierzchniach czy popularne miejsca turystyczne. W ramach realizacji podstawowych założeń planu Vigipirat np. w centrach handlowych czy w dużych sklepach ochrona jest zobowiązana do obserwowania wchodzących, a w szczególności ich zachowania na terenie obiektu²⁰. W praktyce pracownicy ochrony najczęściej kontrolują zawartość toreb, czasem też posługują się urządzeniem do wykrywania metalu.

Działania Sekretariatu Generalnego Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego, w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa terytorium państwa, odnoszą się ponadto do następujących zagadnień:

- ochrona przed zagrożeniami nuklearnymi i radiologicznymi. W tej kwestii SGDSN stanowi zaplecze dla sekretariatu Komitetu Interministerialnego ds. Kryzysów Nuklearnych i Radiologicznych (le Comité interministériel aux crises nucléaires et radiologiques) utworzonego w 2003 r. oraz czuwa nad spójnością przyjmowanych środków w tym zakresie²¹. Ponadto animuje prace związane z ochroną przed zagrożeniami nuklearnymi, radiologicznymi i chemicznymi (NRBC), m.in. poprzez nakreślanie doktryny bezpieczeństwa w przypadku wymienionych zagrożeń,
- przygotowanie państwa na zagrożenia epidemiologiczne i sanitarne. Najlepszym przykładem działań Sekretariatu w tym przypadku jest np. powierzenie SGDSN opracowania planu przeciw pandemii grypy (*le plan Pandémie grippale*),
- przeprowadzanie regularnych ćwiczeń weryfikujących plany dotyczące ochrony państwa na poziomie lokalnym, ogólnokrajowym, jak również tych, które wynikają z międzynarodowej współpracy Francji z instytucjami, np. z Unią Europejską i NATO²².

Kolejnym obszarem działalności Sekretariatu jest szeroko rozumiany systematyczny monitoring potencjalnych kryzysów i konfliktów międzynarodowych. W tej sferze pracownicy SGDSN przeprowadzają bieżącą analizę problemów dotyczących strategii i bezpieczeństwa w Europie, a w szczególności tych niebezpieczeństw, które mogą zagrażać bezpośrednio Francji²³. Celem

²⁰ *Plan VIGIPIRATE*, op. cit.; doświadczenia własne autora z pobytu we Francji w maju 2016 r.

²¹ *Décret n° 2003-865 du 8 septembre 2003 portant création du comité interministériel aux crises nucléaires ou radiologiques* (Dekret nr 2003-865 z 8 września 2003 o utworzeniu Komitetu interministerialnego ds. kryzysów nuklearnych i radiologicznych) NOR: PRMX0306819D. Version consolidée au 24 avril 2007, <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000231694&dateTexte=> [dostęp: 16.10.2016].

²² *Les missions du SGDSN*, http://www.sgdsn.gouv.fr/site_rubrique50.html [dostęp: 15.09.2016].

²³ W ramach prowadzonych działań w tym zakresie przy SGDSN powstała specjalna komórka monitorująco-alarmująca, która funkcjonuje siedem dni w tygodniu przez całą dobę. Dla zwiększenia efektywności działania tej jednostki stworzono mechanizmy pozwalające na ścisłą jej współpracę z Interministerialnym Centrum Tłumaczeniowym.

tych działań jest skuteczne zwalczanie terroryzmu, który zagraża nie tylko bezpieczeństwu terytorialnemu Francji, ale także jej interesom poza granicami kraju. Z tego względu sekretarz generalny SGDSN jest członkiem Rady Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego (Le conseil de Défense et de Sécurité nationale CDSN)²⁴.

Do zadań Sekretariatu Generalnego Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego należy wzmocnienie ochrony i bezpieczeństwa sieci oraz systemów informatycznych/teleinformatycznych państwa i służb publicznych, zarówno na szczeblu centralnym, jak i lokalnym. Działania te są realizowane we współpracy z operatorami, a polegają na identyfikowaniu i monitorowaniu zagrożeń, takich jak: „intruzi w sieci”, przejęcie komunikatów i wiadomości przez osoby niepożądane/nieupoważnione, rozprzestrzenianie wirusów, manipulowanie informacjami. W tym wymiarze – zgodnie z dekretem z 31 lipca 2001 r. (*le Décret du 31 juillet 2001*) – została utworzona Dyrekcja Centralna ds. Bezpieczeństwa Systemów Informacyjnych (la Direction Centrale de la Sécurité des Systèmes d'Information DCSSI)²⁵, a następnie – w 2009 r. – Agencja Narodowa Systemów Bezpieczeństwa Informacji (Agence nationale de la Sécurité des Systèmes d'Information ANSSI)²⁶.

Agencja ta wspiera organy administracji publicznej poprzez inspekcję oraz porady w tym zakresie. Ponadto do jej zadań należy ocena i kontrola bezpieczeństwa sieci oraz systemów teleinformatycznych funkcjonujących w służbach publicznych, zatwierdzanie/certfikowanie sprzętu szyfrującego – chroniącego dane sklasyfikowane, oraz przygotowanie i wprowadzanie środków bezpieczeństwa systemów teleinformatycznych, m.in. planów Vigipirate i Piranet²⁷. Poza wymienionymi wyżej działaniami na tym obszarze SGDSN przeprowadza także akcje informacyjne, których celem jest uwrażliwienie władz i społeczeństwa francuskiego na problematykę bezpieczeństwa sieci. W kontekście zamachów, jakie miały miejsce we Francji w 2015 r., warto

²⁴ Organ międzyministerialny, uprzednio Rada ds. Bezpieczeństwa Wewnętrznego (*le conseil de la Sécurité intérieure*), któremu przewodniczy prezydent Francji. Wytycza cele oraz koordynuje politykę bezpieczeństwa i obrony. Więcej na: http://www.lesechos.fr/30/12/2009/LesEchos/20583-077-ECH_le-conseil-de-defense-et-de-securite-nationale-voit-le-jour.htm oraz <http://fidesjustice.free.fr/html/secur4.html> [dostęp 5.10.2016].

²⁵ *Décret n°2001-693 du 31 juillet 2001 créant au secrétariat général de la défense nationale une direction centrale de la sécurité des systèmes d'information*. NOR: PRMX0100093D. Version consolidée au 09 juillet 2009 (Abrogé), <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000005631295&dateTexte=20100526> [dostęp: 15.10.2016].

²⁶ Organ odpowiedzialny za zapewnienie bezpieczeństwa informacji wrażliwych dla państwa powstały na mocy dekretu nr 2009-834 z 7/7/2009 (*le Décret n° 2009-834 du 7 juillet 2009*). Por. stronę oficjalną, <http://www.ssi.gouv.fr>.

²⁷ Plan rządowy – zaklasyfikowany jako tajny – dotyczy bezpieczeństwa i ochrony systemów informacji elektronicznej, http://www.sgdsn.gouv.fr/site_rubrique99.html.

wspomnieć o cyberataku na francuską stację telewizyjną TV5. Jak informowały media, „program TV5Monde został zdjęty z wizji w kwietniu 2015 roku. Do ataku hakerskiego przyznało się wtedy ugrupowanie CyberKalifat, które podejrzewane jest o związki z tzw. Państwem Islamskim. W połowie czerwca niemiecki dziennik „Der Spiegel”, powołując się na krajowe służby specjalne, pisał jednak, że w rzeczywistości może to być grupa rosyjskich hakerów powiązanych z Kremlen. W ataku wykorzystano złośliwe oprogramowanie, którego zadaniem było zniszczenie telewizyjnej sieci [...]”²⁸. Atak hakerski na telewizję francuską był przygotowywany prawdopodobnie od stycznia 2015 r. Właśnie w tym okresie udało się hakerom dostać do sieci telewizyjnej i poznać stosowane zabezpieczenia oraz ustalić dane dotyczące sposobu nadawania sygnału. Ponadto hakerom udało się zamieścić na kontach TV5Monde oraz na portalach społecznościowych następujące groźby pod adresem francuskich żołnierzy i ich rodzin: „Żołnierze, trzymajcie się z daleka od Państwa Islamskiego! Wykorzystajcie szansę, by ratować swoje rodziny!”, „Cyber-kalifat będzie kontynuował swój cyber-dżihad przeciwko wrogom Państwa Islamskiego”²⁹. Dopiero następnego dnia instytucjom odpowiedzialnym za bezpieczeństwo informatyczne udało się usunąć te materiały.

Następnym obszarem działania SGDSN jest kontrola eksportu broni, transferu technologii wrażliwych oraz walka z proliferacją broni masowego rażenia. W tym zakresie SGDSN przewodniczy obradom Komisji Interministerialnej ds. Badań nad Eksportem Broni (la Commission interministérielle pour l'étude des exportations de matériel de guerre CIEEMG). Do zadań Sekretariatu należy także koordynacja prac przygotowawczych nad dyrektywami wydawanymi przez premiera w zakresie eksportu sprzętu wojskowego i technologii wrażliwych.

Innym istotnym obszarem funkcjonowania Sekretariatu Generalnego Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego jest koordynowanie akcji analizy gospodarczej Republiki Francuskiej. Polityka publiczna analizy biznesowej została wprowadzona w 2003 roku, a jej priorytetowym celem było wzmocnienie konkurencyjności gospodarki francuskiej na światowych rynkach. Sukces został osiągnięty dzięki skutecznej koordynacji międzyministerialnej – poprzez ścisłą współpracę podmiotów gospodarczych i administracyjnych.

Sekretariat wspiera również badania naukowe i kształci specjalistyczne kadry w zakresie obrony, czego dowodem jest współpraca z Instytutem Studiów

²⁸ „Byliśmy kilka godzin od utraty całej stacji na dobre”. Kulisy cyberataku, <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/tv5monde-hakerzy-niemal-zgladzili-francuska-telewizje,682642.html> [dostęp: 26.10.2016].

²⁹ Cyber-kalifat atakuje francuską telewizję. „Wykorzystajcie szansę, by ratować swoje rodziny!”, <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/hakerzy-zaatakowali-francuska-tv-panstwo-islamskie-stoi-za-atakiem,531692.html> [dostęp: 26.10.2016].

Wyższych Obrony Narodowej (l'Institut des hautes études de défense nationale IHEDN). To właśnie Sekretariat Generalny Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego opracował system wsparcia bezpośredniego, indywidualnego i spersonalizowanego dla pracowników naukowych specjalizujących się w dziedzinie obrony i bezpieczeństwa. Są oni wybierani na podstawie dossier skonstruowanego przez komitet rekrutacyjny IHEDN.

Do obowiązków Sekretariatu – jako narodowej władzy w sprawach bezpieczeństwa – należy także ochrona tajemnic państwowych i dokumentów klasyfikowanych³⁰, tj. określanie i przestrzeganie ustalonych zasad w procedurze sprawdzającej, wytwarzaniu, przechowywaniu i obrocie dokumentami klasyfikowanymi oraz kontrolowanie dostępu do miejsc, w których przechowywane są informacje stanowiące tajemnicę państwową³¹. Warto podkreślić, iż działania w tej dziedzinie nie ograniczają się wyłącznie do problematyki wewnętrzpaństwowej. Stąd też aktywne współuczestnictwo Sekretariatu w debacie europejskiej nad ujednoczeniem zasad w tej dziedzinie oraz negocjowanie umów międzypaństwowych związanych z bezpieczeństwem i ochroną informacji niejawnych. Ponadto w ramach pełnomocnictwa nadanego przez premiera SGDSN może kontrolować dostęp do informacji klasyfikowanych na poziomie Très Secret-Défense. W ramach ochrony informacji niejawnych SGDSN współpracuje z urzędnikami ds. obrony i bezpieczeństwa (Les hauts fonctionnaires de défense et de sécurité HFDS)³².

Podsumowanie

Sekretariat Generalny Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego jest organem administracyjnym, który odpowiada zarówno za planifikację, jak i przygotowanie decyzji oraz wprowadzanie ich w życie w zakresie bezpieczeństwa Republiki Francuskiej. W tym celu ściśle współpracuje z ministerstwami, m.in.

³⁰ D. Gregorczyk, J. Gregorczyk, *Wybrane aspekty francuskiej polityki bezpieczeństwa w dziedzinie ochrony informacji niejawnych wg założeń Białej Księgi Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego*, [w:] *BEZPEČNOSTĚ A BEZPEČNOSTNÁ VEDA. Zborník vedeckých a odborných prác*, red. L. Hofreiter, Liptovský Mikuláš – Liptovský Ján, 2009, s. 278–293.

³¹ J. Gregorczyk, *Wybrane zagadnienia ochrony informacji niejawnych we Francji i w Polsce*, [w:] *Administracja jako czynnik bezpieczeństwa. Doświadczenia historyczne i uwarunkowania współczesne, ponadnarodowe, narodowe i regionalne. Materiały z konferencji zorganizowanej przez Koło Naukowe przy Międzynarodowej Szkole Nauk Politycznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 26 maja 2008 r.*, red. R. Jankowska, D. Gregorczyk, MSNP, Katowice 2009, s. 71–82.

³² D. Gregorczyk, J. Gregorczyk, *Ochrona informacji niejawnych we Francji – postępowanie sprawdzające*, [w:] *Ochrona informacji niejawnych, biznesowych i danych osobowych. Materiały V Kongresu*, red. A. Szewc, T. Szewc, Katowice 2009, s. 49–60.

z Ministerstwem Obrony, Ministerstwem Spraw Zagranicznych i Europejskich, Ministerstwem Spraw Wewnętrznych, Ministerstwem Sprawiedliwości itd. Można zatem stwierdzić, że jest to organ koordynujący i synergizujący działania międzyministerialne. Z uwagi na tematykę niniejszego artykułu należy podkreślić strategiczne znaczenie tej instytucji w zapewnieniu ciągłości prac rządowych poprzez proponowanie kierunków polityki w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony. Zakres działań Sekretariatu jest szeroki i nie ogranicza się tylko do problematyki wewnątrzpaństwowej. Należy zaznaczyć, że Sekretariat Generalny Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego aktywnie współuczestniczy w debacie europejskiej nad ujednoczeniem zasad bezpieczeństwa dla ochrony i obrony krajów zrzeszonych w Unii Europejskiej i Pakcie Północnoatlantyckim.

Literatura

Źródła publikowane

- Code de la Défense Version à venir au 4 juillet 2010*, http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=5B4C6FF275398139BE3F2E86CDC26DA6.tpdjo02v_1?cidTexte=LEGITEXT000006071307&dateTexte=20100704.
- Décret n° 2001-693 du 31 juillet 2001 créant au secrétariat général de la défense nationale une direction centrale de la sécurité des systèmes d'information*. NOR: PRMX0100093D. Version consolidée au 09 juillet 2009 (Abrogé), <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000005631295&dateTexte=20100526>.
- Décret n° 2003-865 du 8 septembre 2003 portant création du comité interministériel aux crises nucléaires ou radiologiques*. NOR: PRMX0306819D. Version consolidée au 24 avril 2007, <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000231694&dateTexte=>.
- Décret n°2003-1230 du 22 décembre 2003 instituant un haut responsable chargé de l'intelligence économique Instruction générale interministérielle N°1300 / SGDN/PSE/SSD sur la protection du secret de la défense nationale du 25 août 2003*, <http://www.ssi.gouv.fr/IMG/pdf/igi1300.pdf>.
- Décret 2009-1657 du 24 décembre 2009 relatif au Conseil de défense et de sécurité nationale et au Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale*. NOR: PRMX0928467D, http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=01308C82574FB5D80337ABFA57418045.tpdjo09v_1?cidTexte=JORFTEXT000021533568&categorieLien=id.

Instruction générale interministérielle N°1300 /SGDN/PSE/SSD sur la protection du secret de la défense nationale du 25 août 2003, <http://www.ssi.gouv.fr/IMG/pdf/igi1300.pdf>

Opracowania

- Forcade O., Duhamel E., Vial P., *Militaires en République 1870–1962 Les officiers et la vie publique en France. du colloque international tenu au Palais du Luxembourg et à la Sorbonne les 4, 5 et 6 avril 1996. Actes*, Publications de la Sorbonne 1999.
- Furgała A., Szlachter D., Tulej A., Chomentowski P., *System Antyterrorystyczny Republiki Francuskiej*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2010, nr 3 (10).
- Gregorczyk D., Gregorczyk J., *Ochrona informacji niejawnych we Francji – postępowanie sprawdzające*, [w:] *Ochrona informacji niejawnych, biznesowych i danych osobowych. Materiały V Kongresu*, red. M. Gajos, Katowice 2009.
- Gregorczyk D., Gregorczyk J., *Wybrane aspekty francuskiej polityki bezpieczeństwa w dziedzinie ochrony informacji niejawnych wg założeń Białej Księgi Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego*, [w:] *BEZPEČNOSTĚ A BEZPEČNOSTNÁ VEDA. Zborník vedeckých a odborných prác*, red. L. Hofreiter, Liptovský Mikuláš – Liptovský Ján, 2009.
- Gregorczyk J., *Wybrane zagadnienia ochrony informacji niejawnych we Francji i w Polsce*, [w:] *Administracja jako czynnik bezpieczeństwa. Doświadczenia historyczne i uwarunkowania współczesne, ponadnarodowe, narodowe i regionalne. Materiały z konferencji zorganizowanej przez Koło Naukowe przy Międzynarodowej Szkole Nauk Politycznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 26 maja 2008 r.*, red. R. Jankowska, D. Gregorczyk, MSNP, Katowice 2009.
- Od Białej Księgi Obrony i Bezpieczeństwa Narodowego do Prawa o programowaniu militarnym*, „Défense & Stratégie” 2008, nr 24 – 3e.

Źródła internetowe

- „Byliśmy kilka godzin od utraty całej stacji na dobre”. Kulisy cyberataku, <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/tv5monde-hakerzy-niemal-zgladzili-francuska-telewizje,682642.html>.
- Carre P., *Conseil supérieur de la Défense nationale 1906–1940*, Sous-série GR 2 NN RÉPERTOIRE NUMÉRIQUE DÉTAILLÉ Service historique de la Défense Centre historique des archives, Vincennes 2015,

http://www.servicehistorique.sga.defense.gouv.fr/sites/default/files/SHDGR2NN_CSDN_IR.pdf.

Cyber-kalifat atakuje francuską telewizję. „Wykorzystajcie szansę, by ratować swoje rodziny!”, <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/hakerzy-zaatakowali-francuska-tv-panstwo-islamskie-stoi-za-atakiem>.

Guelton F., *Charles de Gaulle au SGDN 1931–1937*, <http://www.charles-de-gaulle.org/pages/l-homme/dossiers-thematiques/1890-1940-la-genese/un-officier-non-conformiste/analyses/charles-de-gaulle-au-sgdn-1931-1937.php>.

Inventaire sommaire des archives de la Guerre Série N 1872–1919, http://www.servicehistorique.sga.defense.gouv.fr/sites/default/files/SHDGR_INV_1N_6N_1920_1940_T1_0.pdf.

Les missions du SGDSN, http://www.sgdsn.gouv.fr/site_rubrique50.html.

Peyrach A., *Hollande annonce la création de 800 postes supplémentaires dans l'armée* Mis à jour le 06/04/2016 à 18:16 Publié le 06/04/2016 à 17:54 <http://www.lefigaro.fr/politique/2016/04/06/01002-20160406ARTFIG00273-hollande-annonce-la-creation-de-800-postes-supplementaires-dans-l-armee.php>.

Plan VIGIPIRATE: vigilance dans les établissements recevant du public, <http://www.economie.gouv.fr/economie/plan-vigipirate-vigilance-dans-etablisements-recevant-public>.

Qu'est-ce que le SGDSN ? Historique de l'institution http://www.sgdsn.gouv.fr/site_rubrique93.html.

Vial P., *La genèse du poste de chef d'état-major des armées Entre nécessité et inquiétude, de la veille de la Première Guerre mondiale à la fin de la guerre d'Indochine*, <https://rha.revues.org/1573>.

Selected issues on the activities of the General Secretariat for National Defense and Security of France (Secrétariat Général de la Défense et de la Sécurité Nationale SGDSN)

Summary

The issue of ensuring the safety to France and its citizens, particularly after recent terrorist attacks, has become the priority task of authorities and the security forces. The aim of this article is to present fundamental duties of General Secretariat of Defence and National Security (GSDNS), which corresponds and creates the security policy in the French Republic in the specific way. Due to the range and the specificity of the Secretariat operating in the security structures, it can be concluded that it is a coordinating authority which fosters tasks of various ministries, led in cooperation with the head of state and the Chief Executive. The GSDNS's

tasks, apart from coordination, comprise analysis, decision making in security and defence of France and control implementation. The Secretariat actively participates in debates concerning safety rules unification in the countries of the European Community.

Keywords: National security, inter-ministerial coordination, security policy, terrorist attacks, security prevention, undisclosed information.